

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ В СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ: НАПРЯМИ СУЧАСНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Доненко В.В., к.ю.н., доцент, професор

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Гаврилюк Р.В., здобувач

Запорізький національний університет

У статті розглянуто питання становлення наукових поглядів щодо забезпечення безпеки дорожнього руху в Україні. Визначаються проблеми адміністративно-правового статусу фізичної особи в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Ключові слова: безпека дорожнього руху, адміністративно-правовий статус.

Доненко В.В., Гаврилюк Р.В. АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОЙ СТАТУС ФИЗИЧЕСКОГО ЛИЦА В СФЕРЕ БЕЗОПАСНОСТИ ДОРОЖНОГО ДВИЖЕНИЯ: НАПРАВЛЕНИЯ СОВРЕМЕННОГО ИССЛЕДОВАНИЯ / Днепропетровский государственный университет внутренних дел, Запорожский национальный университет, Украина

В статье рассмотрен вопрос становления научных взглядов на безопасность дорожного движения в Украине. Определяются проблемы административно-правового статуса физического лица в сфере обеспечения безопасности дорожного движения.

Ключевые слова: безопасность дорожного движения, административно-правовой статус.

Donenko V.V., Gavriluk R.V. ADMINISTRATIVE-LEGAL STATUS OF THE PERSON IN TRAFFIC SAFETY: THE DIRECTION OF MODERN RESEARCH / Dnepropetrovsk state university of internal affairs, Zaporizhzhya national university, Ukraine

The article deals with the development of scientific views at traffic safety ensuring in Ukraine. Problems of administrative-legal status of the person in traffic safety ensuring area are determined.

Key words: traffic safety, administrative-legal status.

Становлення України як демократичної правової держави обумовило необхідність проведення в країні адміністративно-правової реформи. Особливе місце в її здійсненні належить формуванню принципово нової правової ідеології протидії правопорушенням у державі, особливо в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Існуючі проблеми щодо забезпечення безпеки дорожнього руху, процеси, пов'язані з дорожнім рухом, явища, що його супроводжують, та їх наслідки, зокрема, шкода, яку несе суспільство від дорожньо-транспортних пригод, займають важливе місце в суспільному житті і потребують глибокого наукового осмислення. Головними причинами високого рівня аварійності на автошляхах є низька дисципліна та правова культура учасників дорожнього руху, зневага до елементарних вимог безпеки. У дорожньо-транспортних пригодах на території України щорічно гине близько 5 тис. осіб та отримувало поранення близько 40 тис. осіб. Статистика дає можливість деталізувати причини аварійності на дорогах, проєктуючи їх на напрямки діяльності із забезпечення безпеки дорожнього руху. Так, через порушення Правил дорожнього руху трапляється близько 70 % дорожньо-транспортних пригод, 12 % пригод трапляється через технічний стан транспортних засобів, 5 % через незадовільний стан доріг.

Безумовно, така ситуація не могла обійти увагу вітчизняних та зарубіжних дослідників різних галузей права: теорії та історії права, кримінального права та кримінології, адміністративного права.

Соціально-політичні зміни в Україні та нові пріоритети державотворення, в основу яких покладено примат забезпечення прав і свобод людини і суспільства в цілому, стимулюють вітчизняну юридичну науку до пошуку нових форм забезпечення потреб суспільства правовими засобами. Одним із наріжних шляхів активізації процесу переходу від застарілих і архаїчних дослідницьких моделей до інноваційних є

створення нової наукової адміністративно-правової доктрини, яка б враховувала принципові зміни в погляді на суспільне призначення адміністративного права, розуміння його як права забезпечення і захисту прав людини [1, 67].

Слід підтримати позицію Колпакова В.К. про те, що входження України в період інтенсивної трансформації соціально-економічних і політико-ідеологічних відносин, закріплення засад ринкової економіки та становлення правової держави об'єктивно зумовили потребу переосмислення значення права як специфічного інструменту соціальних перетворень та одного з основних важелів у реалізації завдань, що стоять перед суспільством [2, 12].

Для врегулювання відповідних процесів було прийнято ряд базових законів, інших нормативно-правових актів, що забезпечували функціонування апарату державної влади, а також упорядкували відносини в окремих галузях та сферах, зокрема в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Тривалий час в основу поглядів на проблеми забезпечення безпеки дорожнього руху було покладено розуміння адміністративного права як правового інструменту адміністративно-командної системи. “Обслуговуючи владно-управлінські процеси в межах радянської системи, вітчизняне адміністративне право існувало в жорстких ідеологічних рамках, що зумовило штучне звуження змісту предмета правового регулювання цієї галузі, який обмежувався лише відносинами державного управління” [4, 15].

Нове адміністративне право має за мету гарантування прав людини і встановлення цивілізованого паритету між інтересами особи та держави. “При визначенні нового погляду на суспільне призначення адміністративного права слід, на нашу думку, виходити з положень ст.3 Конституції України, згідно з якими “держава відповідає перед людиною за свою діяльність” та “утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави” [1, 67]. Тому подальша трансформація управлінських відносин, що продовжується в державі, поступово збагачує зміст діяльності відповідних органів щодо впорядкування відносин у сфері безпеки дорожнього руху і вимагає їх переорієнтації на пріоритетність послугування всебічній реалізації захисту прав і свобод людини. Соціальною реалізацією функції права, втілення в суспільне буття повинна стати розробка нової парадигми в сфері безпеки дорожнього руху.

Певний період безпека розглядалася лише виключно в контексті забезпечення права на переміщення, при цьому наголос робився на адміністративно-примусовому компоненті цього механізму. На сьогодні безпека дорожнього руху повинна розглядатися як важлива складова національної безпеки, забезпечення якої потребує комплексного підходу до розв'язання багатьох проблем суспільства, що знаходяться в площині економіки та права, управління та соціології, екології та техніки. Масштаби дорожньо-транспортного травматизму в Україні значно випереджають аналогічні показники більшості країн світу.

Не заперечуючи важливість впливу на безпеку дорожнього руху економічних та соціальних чинників, пріоритет у цьому процесі повинен належати правовим засобам, і, у першу чергу, адміністративно-правовим.

Спираючись на фундаментальні дослідження в сфері дорожнього руху, проведені за часів Радянського Союзу вченими різних галузей права (Денисова Р.І. Лук'янова В.В., Жульова В.І., Кликоштейна Г.Н., Куринова Б.А., Коробєєва О.І. та інших), в Україні були проведені власні вітчизняні дослідження, які почали формувати нову українську науку та її провідні галузі: адміністративне право та управління, кримінальне право та кримінологію тощо.

Суттєвий внесок у розробку теорії забезпечення безпеки дорожнього руху здійснили вчені-адміністративісти. У межах дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук вказані проблеми досліджувалися Домашенко О.В. “Организационно-правовые основы обеспечения безопасности дорожного движения в Украине” (1993 р.) [5]; Новіковим В.В. “Адміністративно-правові основи профілактики правопорушень правил дорожнього руху” (1997 р.) [6], Развадовським В.Й. “Адміністративно-правове регулювання правовідносин у транспортній сфері України” (1998 р.) [7], Доненком В.В. “Адміністративна відповідальність за правопорушення, пов’язані з керуванням транспортними засобами особами, які перебувають у стані сп’яніння” (2001 р.), Гусаровим С.М. “Адміністративно-правові засади державного управління безпекою дорожнього руху в Україні” (2001 р.) [8], Салмановою О.Ю. “Адміністративно-правові засоби забезпечення міліцією безпеки дорожнього руху” (2002 р.) [9], Єгупенком В.В. “Заходи запобігання та припинення адміністративних правопорушень на транспорті органами державної автомобільної інспекції МВС України” (2002 р.) [10], Долгополовою М.М. “Управління загальнодержавною системою забезпечення безпеки дорожнього руху” (2003 р.); Гаркушею А.В. “Адміністративно-примусова діяльність підрозділів ДАІ” (2004 р.); Подолякою А.М. “Адміністративно-правовий статус державної автомобільної інспекції МВС України” (2004 р.); Гуржієм Т.О. “Адміністративно-правова кваліфікація порушень водіями механічних транспортних засобів правил керування” (2005 р.). Стоцькою М.М. «Провадження в справах про адміністративні проступки у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» (2007 р.) та іншими.

Варто наголосити, що питання забезпечення безпеки дорожнього руху в Україні знайшли своє відображення також у дослідженнях науковців з теорії та історії права, кримінального права та кримінології: Гуславського В.С. “Кримінальна відповідальність за порушення правил експлуатації транспорту (ст.215-2 КК України)” (1997 р.); Гізімчука С.В. “Кримінальна відповідальність за порушення правил, норм та стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху” (1999 р.); Мойсюка О.М. “Віктимологічна профілактика порушень правил безпеки дорожнього руху (ст.215 КК України)” (1999 р.); Мілашевича А.В. “Проблеми профілактики правопорушень на транспорті” (2001 р.); Міленіна О.Л. “Правосвідомість учасників дорожнього руху” (2001 р.); Хом’яка Я.І. “Становлення і розвиток органів державної автомобільної інспекції МВС України (1936-2000 рр.)” (2003 р.). Бабаніна С.В. “Кримінальна відповідальність за порушення чинних на транспорті правил” (2008 р.) та деякі інших. Наведені дослідження проводилися на рівні дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук та інші.

У межах докторських дисертацій адміністративно-правові та управлінські аспекти досліджені в Україні лише Развадовським В.Й. “Державне управління у сфері безпеки дорожнього руху” (2004 р.), а кримінально-правові – Мисливим В.А. “Злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту (кримінально-правове та кримінологічне дослідження)” (2006 р.). На здобуття наукового ступеня доктора технічних наук за спеціальністю 05.01.02. – стандартизація та метрологія Сопільняком Л.І. захищено дисертація “Розвиток теорії та засад формування нормативної бази безпеки дорожнього руху” (2002 р.) та іншими.

На теренах СНД захищено декілька дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук з адміністративного права та теорії та історії права та держави зокрема, це праці: Россинского Б.В. “Государственная система обеспечения безопасности дорожного движения” (1993 р.), Майорова В.І. “Административно-правовые проблемы обеспечения безопасности дорожного движения” (1997 р.), Дмитриева С.М. “Правовые, организационные, теоретические проблемы деятельности ДПС ГБДД” (2003 р.), Квитчука А.С. Система обеспечения безопасности дорожного

движения в России (историко-правовое исследование) (2006 р.), Головки В.В. “Административно-юрисдикционная деятельность органов внутренних дел в области дорожного движения” (2008 р.) та інших.

Однак вивчення феномена безпеки дорожнього руху та адміністративно-правового статусу фізичної особи в цій сфері розглядалося як другорядне або супутнє явище і здійснювалося переважно в межах організації управлінської діяльності та при застосуванні заходів адміністративного примусу.

Як результат – вітчизняна наука має у своєму розпорядженні значний масив теоретичних і практичних надбань з питань організаційно-правових підстав забезпечення безпеки дорожнього руху; адміністративної відповідальності та адміністративної діяльності в цій сфері; проблем профілактики порушень правил дорожнього руху та технічно-нормативного аспекту безпеки дорожнього руху.

Однак аналіз чинного законодавства в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, а також його ретроспективний аналіз свідчать про неможливість його удосконалення без переосмислення значення інституту юридичної відповідальності (адміністративної та кримінальної) за порушення діючих норм та правил у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Метою статті є визначення напрямків сучасного дослідження адміністративної правосуб'єктності фізичної особи в сфері безпеки дорожнього руху.

Каменем спотикання для докорінного перегляду концепції адміністративної та кримінальної відповідальності в цій сфері, на наш погляд, до сих пір є догма, що основною причиною аварійності – є порушення Правил дорожнього руху. Життя свідчить, що відійти від стереотипу досить важко.

Протягом більш ніж 50 років під час врегулювання суспільних відносин в різних сферах чітко проглядався пріоритет держави над інтересами громадянина. За основу завжди покладалася гіпотеза про те, що основна причина ДТП (злочинів чи правопорушень) полягає в не законослухняній поведінці громадян, впливати на яких можна було шляхом посилення відповідальності. При цьому самим винуватцем ДТП, як правило, був водій механічного транспортного засобу, а не держава в особі відповідних органів, які повинні за своїм статусом та призначенням створювати цивілізовані умови для безаварійного функціонування складної антропологічної системи “дорожній рух”. Синусоїда правотворчості в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху свідчить про різні коливання в напрямку посилення чи пом'якшення адміністративної відповідальності. Стан правопорядку на дорогах вимушує державу реагувати відповідним чином. Утім, крім постійного підвищення існуючих санкцій у цій сфері більш нічого не було запропоновано. Державна ідеологія, яка носить у собі залишки тоталітаризму, реагувала відповідним чином, не враховуючи реалії сьогодення. У наведених нами дослідженнях, автори одностайно вказують на комплексний характер проблем забезпечення безпеки дорожнього руху. Якщо в 70-80 роках минулого століття підвищенням відповідальності вдавалося знизити показники адміністративної деліктності в цій сфері. За дослідженням окремих авторів цей захід, як правило, діє на певний період, потім цей показник повертався до свого середньо статистичного показника. То при сучасному розвитку транспортної інфраструктури, якості автомобілів, підвищенням потреби в переміщенні особи, вантажів, суцільній інформатизації суспільства, лише за рахунок механічного підвищення відповідальності покращити стан забезпечення безпеки дорожнього руху неможливо. На наш погляд, комплексна проблема полягає у вирішенні наступних завдань: удосконалення адміністративного та кримінального законодавства в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, удосконалення законодавства в системі підготовки водіїв

транспортних засобів різного призначення, заходи по удосконаленню загальноосвітньої системи підготовки учасників дорожнього руху.

Аналіз вищеназваних досліджень дає підстави визнати, що за період з набуття Україною незалежності не було запропоновано суспільству сучасної концепції безпеки дорожнього руху та не здійснено комплексного дослідження адміністративно-правового статусу фізичної особи в її забезпеченні, які б відповідали програмним політичним завданням і конституційним вимогам щодо оновлення законодавства на підставі розуміння головного обов'язку держави як відповідального гаранта забезпечення прав і свобод людини.

Такі дослідження повинні проводитися на підставі пріоритету конституційних засад щодо співвідношення інтересів громадянина і держави та визначення статусу фізичної особи в цій сфері і нового змісту предмета адміністративного права; доктринальних положень Концепції адміністративної реформи в Україні; врахування сучасної філософської та соціальної думки; світового досвіду та досвіду країн СНД у врегулюванні відносин щодо безпеки дорожнього руху; розумінні потреби в подоланні протиріч та перешкод на шляху до Європейської Союзу, а також належного теоретико-методологічного й науково-прикладного підґрунтя реалізації принципово нових підходів для вдосконалення відносин у цій сфері.

Таким чином, перед наукою адміністративного права постала необхідність у розробці та створенні на основі нової ідеології реформування адміністративно-правових інститутів і оновлених уявлень про адміністративно-правовий статус фізичної особи в цій сфері, гарантії реалізації прав учасників дорожнього руху, адміністративно-правовому забезпеченні прав громадян на безпечні умови дорожнього руху при здійсненні дозвільної системи в сфері дорожнього руху, формування теоретико-методологічних та науково-прикладних основ щодо забезпечення безпеки дорожнього руху, визначення пріоритетних шляхів удосконалення законодавства в сфері безпеки дорожнього руху.

Недосконалість нормативно-правового регулювання та практики реалізації адміністративно-правового статусу учасників дорожнього руху обумовлюється недостатньою теоретичною розробленістю даного аспекту забезпечення безпеки дорожнього руху. Не отримали належного вирішення такі питання теоретичного та методологічного характеру, як сутність та зміст прав громадян на безпечні умови руху по автошляхах, характер взаємозв'язків цих прав та обов'язків громадян у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, ефективного функціонування механізму їх захисту державою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виконавча влада і адміністративне право / [за заг. ред. В.Б. Авер'янова]. – К. : Видавничий Дім «Ін-Юре», 2002. – 668 с.
2. Колпаков В.К. Адміністративно-деліктний феномен : [монографія] / В.К. Колпаков. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 528 с.
3. Про міліцію : Закон України від 20 грудня 1990 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 4. – Ст. 20.
4. Курінний Є.В. Предмет і об'єкт адміністративного права України : [монографія] / Є.В. Курінний. – Д. : Юрид. акад. М-ва внутр. справ; Ліра лтд, 2004. – 340 с.
5. Домашенко О.В. Організаційно-правові основи забезпечення безпеки дорожнього руху в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес, фінансове право, інформаційне право» / О.В. Домашенко, – К., 1993. – 18 с.

6. Новіков В.В. Адміністративно-правові основи профілактики порушень Правил дорожнього руху : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Новіков В.В. – К. – 1997. – 197 с.
7. Развадовський В.Й. Адміністративно-правове регулювання правовідносин у транспортній сфері України : [монографія] / В.Й. Развадовський. – Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. – 284 с.
8. Гусаров С.М. Адміністративно-правові засади управлінської діяльності Державної автомобільної інспекції України щодо забезпечення безпеки дорожнього руху : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / С.М. Гусаров.– Харків, 2002. – 218 с.
9. Салманова О.Ю. Адміністративно-правові засоби забезпечення міліцією безпеки дорожнього руху : дисс... канд. юрид. наук : 12.00.07 / О.Ю. Салманова. – Харків, 2002. – 229 с.
10. Єгупенко В.В. Заходи запобігання та припинення адміністративних правопорушень на транспорті органами Державної автомобільної інспекції України : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Єгупенко В.В. – Харків, 2002. – 174 с.

УДК 351.74

ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ І ПРАВОПОРЯДКУ МАСОВИХ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ У ДЕРЖАВАХ ЄВРОПИ

Логвиненко Б.О., к.ю.н., доцент

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Кравець С.В., заст. начальника, оперативний черговий

Васильківський РВ ГУМВС України в Дніпропетровській області

Розглядаються актуальні проблеми забезпечення безпеки і правопорядку масових спортивних заходів у державах Європи та досвід правоохоронних органів цих держав щодо забезпечення проведення масових заходів, відмічаються переваги та недоліки такого досвіду та можливості його імплементації в Україні.

Ключові слова: поліція, організація, реформування, масові заходи, безпека, правопорядок.

Логвиненко Б.А., Кравец С.В. ВОПРОСЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ БЕЗОПАСНОСТИ И ПРАВОПОРЯДКА МАССОВЫХ СПОРТИВНЫХ МЕРОПРИЯТИЙ В ГОСУДАРСТВАХ ЕВРОПЫ / Днепропетровский государственный университет внутренних дел, Украина

Рассматриваются актуальные проблемы обеспечения безопасности и правопорядка массовых спортивных мероприятий в государствах Европы, а также опыт правоохранительных органов этих государств по обеспечению массовых мероприятий, отмечаются преимущества и недостатки такого опыта, а также возможности его внедрения в Украине.

Ключевые слова: полиция, организация, реформирование, массовые мероприятия, безопасность, правопорядок.

Logvynenko B.O., Kravet's S.V. ISSUES OF SAFETY AND SECURITY OF MASS SPORT EVENTS IN THE STATES OF EUROPE / Dnepropetrovsk State University of Internal Affairs, Ukraine

The appropriateness of Ukraine's using the experience of the European countries in the maintenance of the mass sports events by system of the organs of the police during their